

Mededelingenblad van de Stichting Heemkundige Kring
De Vyer Heertganghen te Goirle

Verschijnt 3x per jaar

Secretariaat/redactie:

Adres: Nieuwe Rielseweg 41-43, 5051 PD Goirle

Email: secretariaat@heemkundekring-goirle.nl

Telefoon: 013 5348972

= Lezingen en Excursies =

Niet geraakt, wel getroffen.

Terugblik op lezing door Jan Pieterse op 26 maart 2019

Voor een aandachtig gehoor van meer dan veertig heemleden hield de heer Jan Pieterse op dinsdag 26 maart jl. in de Wildacker een lezing met als titel: Niet geraakt, wel getroffen. Grote problemen in het kleine grensdorp Goirle.

Aan de hand van een powerpoint-presentatie, die voor de inhoud van de lezing zeer illustratief was behandelde de heer Pieterse twee grote gevolgen van de Eerste Wereldoorlog vooral voor Goirle.

Dat waren de mobilisatie/ inkwartieringen in onze gemeente en de komst van vele vooral Belgische vluchtelingen.

Als resultaat van een gedurende een aantal jaren verricht bronnenonderzoek heeft deze spreker een gedegen uiteenzetting van de problematiek kunnen bieden, die is neergelegd in een zeer waardevol boekwerk van zijn hand.

Gegeven het feit dat heden ten dage nagenoeg geen personen meer in leven zijn die de roerige tijd van ruim een eeuw geleden hebben meebeleefd is zo een boek een welkome aanvulling op de geschiedschrijving over die tijd.

Clemens Crombach

Op zoek naar podzolbodem, loopgraven en raatakkers...

Verslag heemwandeling met Willem van der Kuijlen op zaterdag 16 maart 2019

Regelmatig verschijnen er interessante artikelen in "Rond de Schutsboom" van Willem van der Kuijlen. Hij heeft zich helemaal verdiept in de ontstaansgeschiedenis van de Regte Heide zoals wij die nu ken-

nen. Hij wil dat graag met ons delen en zijn verhalen nodigen altijd uit om met eigen ogen deze wetenswaardigheden te gaan zien en beleven.

Zo organiseerde hij o.a. in 2013 de Limietenwandeling langs de grensmarkering van 1773 tussen Alphen en de Heerlijkheid Tilburg/Goirle en in 2015 een loopgravenwandeling.

Bij de lezing van 29 januari jl. door Jan van Eijck over de archeologie van Alphen en omgeving, werd ook de zeer gedetailleerde hoogtekaart "Actueel Hoogtebestand Nederland" (AHN) getoond. Hierop is te zien dat door lasertechniek het mogelijk is geworden om kleine hoogteverschillen in het landschap te onderscheiden, zoals aarden wallen, heuvels, greppels, kuilen en gevlake banen. Zo werden in het karakteristieke patroon van rechthoekige akkertjes, restanten van prehistorische raatakkers herkend. Ook oude karresporen en de zigzaglijnen van militaire loopgraven uit 1944 zijn er duidelijk op te zien.

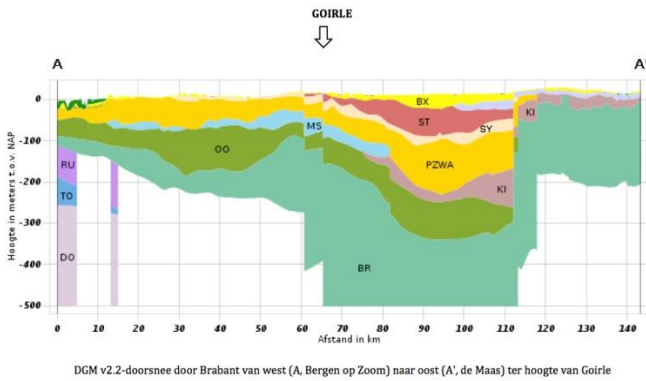
Het nieuwste aanbod van Willem gold een excursie naar deze recent ontdekte geheimen.

Op zaterdag 16 maart 2019 vond deze "extra bijzonder aantrekkelijke heemwandeling" plaats en we werden niet teleurgesteld. Ondanks de slechte weersverwachting bleef het droog en van de stevige wind hadden we weinig last.

Voor we van de afgesproken verzamelplek aan de Rielsedijk vertrokken besprak Willem, aan de hand van de eerder besproken hoogtekaart, in grote lijnen het ontstaan van Brabant. Oude waterlopen en dekzandruggen, breuklijnen met horsten en slenken hebben de geologische structuur van het landschap bepaald. Het dekzand is de afgelopen 100.000 jaar door de wind aangevoerd van de droog liggende Noordzeebodem en de droge rivierbeddingen in het binnenland. Door een eeuwenlang proces van in- en uitspoelen van het kalkarme dekzand zijn bestanddelen van de bovenste laag door het regenwater opge-

lost en dieper de bodem ingezakt. Zo is de **podzolbodem** van de hei ontstaan.

Gewapend met schep en schop kon Willem ons al snel de podzol laten zien: de verschillende kleuren zand en grond die je tegenkomt als je op de hei spit: zwart (humus) grijs (as) bruin (ijzeroer) geel (maagdelijk zand).

Onderweg naar ons ultieme doel, de restanten van prehistorische raatakkers met eigen ogen zien, leidde Willem ons eerst naar de **militaire loopgraven** uit 1944 die we op de hoogtekartaat hadden gezien. Op de hei probeerden we de zigzaglijn lijfelijk te volgen. We werden ook gewezen op **oude karresporen**, die duidelijk en veelvuldig op de hoogtekartaat staan.

De wandeling voerde ons verder langs de **grafheuvels** en een **steenoven** d.w.z. een min of meer rechthoekige kuil, waarin wellicht de stenen voor de bebouwing van Nieuwkerk zijn gebakken. Verder langs de vogelkijkhut en op Papenmoeren via de knuppelbrug de Leij over naar het hoofdoel van onze wandeling: de **raatakkers**. Dit gebied is eeuwenlang onaangetast gebleven en we kenden het als verwilderd en begroeid. Door het opschonen is de begroeiing weggehaald en kon de laser het reliëf in kaart brengen.

Willem probeerde nu voor ons met pilonnen de raatstructuur te visualiseren, maar we konden alleen met veel welwillendheid mogelijke restanten van raatakkers in het open veld ontwaren. Het was een beetje een teleurstelling, maar toch ook weer niet. De verhoging langs het pad was volgens Willem hoogstwaarschijnlijk een duidelijk restant van de gezochte prehistorische raatakkers.

Ons doel was bereikt. Het was een lange wandeling geweest, maar we keerden voldaan en verrijkt terug naar huis. Willem had ons weer een prachtige middag bezorgd en een welgemeend dankjewel was dus zeker op zijn plaats.

Anne Heeren

Excursie naar wijkcentrum De Poorten in Tilburg, Hasseltstraat 194.

Verslag excursie op vrijdag 22 februari 2019

We werden ontvangen in de huiskamer (met mooie glas-in-loodramen) van wijkcentrum De Poorten door Zandra van Toorenborg, de centrumcoördinator.

Terwijl wij genoten van koffie, thee en een warm worstenbroodje vertelde zij over de functie van en de activiteiten in het huidige wijkgebouw van Contour De Twern.

Hierna nam Krelis Swaans het over, die in een boeiende power-pointpresentatie de geschiedenis van het kasteel van Tilburg vertelde.

Het slot van Tilburg, of “de Steenen Kamer” was eeuwenlang het grootste gebouw van de stad. De stichting van het kasteel moet rond 1480 hebben plaatsgevonden, gebouwd op de fundamenteën van een eerdere stenen hoeve, door Paulus van Haestrecht.

Alle Heren van Tilburg en Goirle namen hun intrek in het kasteel, zoals van Malsen, Schetz van Grobbendonck, van Hessen-Kassel en van Hogendorp als laatste bewoner.

Deze namen klonken ons bekend in de oren en zo werd het ook een beetje onze geschiedenis.

Door Krelis’ enorme enthousiasme voor het onderwerp dreigde de tijdsplanning wat in de knel te komen. Om de geplande eindtijd niet te veel te overschrijden werd de koffiepauze wat ingekort en een tweede presentatie over de parochie Hasselt en het ontstaan van de kerk, werd sterk gecompriemd.

Hasselt komt van het Oud-Nederlandse woord “hasel” en betekent hazelbosje of hazelaar.

“De Hasselt” is al erg oud en komt al voor in de archieven van rond 1380. Het is een oude herdgang, die in de loop van de tijd veranderd is. Het centrum was het Hasseltplein, wat het dichtst bij het kasteel van Tilburg lag.

De Hasseltse kerk is ontworpen door architect Hubert de Beer en in 1898 ingewijd door pastoor Franciscus Joh. Ant. De Beer.

In 1998 werd de kerk onttrokken aan de eredienst. Tijdens de restauratie brak in 2003 een brand uit. Sinds 2005 is de kerk hersteld en in gebruik als wijkcentrum.

Voor de wandeling in de wijk werden de deelnemers verdeeld over twee groepen.

Fons van den Hout en Krelis Swaans namen elk een groep mee. Met Fons eerst naar de kleine tentoonstelling over het kasteel in De Poorten met o.a. de originele deur van het kasteel.

Naast de kerk de huisjes van de werknemers van het kasteel. In een van de huizen is Henriëtte Ronner-Knip geboren, de bekendste telg uit een schildersfamilie. Zij is vooral bekend geworden met de poezenschilderijen.

Daarna via binnenstraatjes naar “De Stenen Kamer”, waar het kasteel gestaan heeft. Een bronzen plaquette en de opnieuw gemetselde fundamenten markeren de historische plek.

De laatste overgebleven “Kasteelhoeve” is mooi gerestaureerd en is nu Thomashuis. Een liefdevol huis, waar voor mensen met een verstandelijke beperking persoonlijke aandacht centraal staat. Nieuwsgierige buitenstaanders zijn uiteraard niet welkom.

Aan de achterkant konden we ook nog de bijbehorende Vlaamse schuur ontwaren.

Hier werd onze rondleiding afgesloten, met dank aan onze gids Fons.

We hebben een heel gezellige en informatieve middag beleefd. Dankzij de enorme inzet van Krelis voor de presentatie, maar ook van Zandra, die de hele organisatie van ontvangst, presentatie en gidsen coördineerde.

Anne Heeren

Het verhaal van de Archeologie in Alphen en omgeving

Terugblik op lezing door Jan van Eijck op 29 januari 2019

Op een druk bezochte bijeenkomst (60 pp) in de Wildacker werden we door Jan van Eijck meegenomen in de geschiedenis van de archeologie in de omgeving van Alphen. De vraagstelling was: Wie hebben hier gegraven in de periode 1792 – 1972?

1792 Is het jaar van de eerste wetenschappelijke opgraving in Brabant en die vond dus plaats in Alphen. Waarom wetenschappelijk? Omdat de opgraving systematisch werd aangepakt en resulteerde in een duidelijke verslaglegging. De abt Godfried Hermans vond bij zijn opgraving urnen/ lijkvaten van wie hij noemde de “oude vrije Belgen”. In chronologische volgorde kwamen de namen voorbij van de mensen die betrokken waren bij de opgravingen in de regio.

Interessant materiaal vormden ook de 3D kaarten waarop bijvoorbeeld de landingsbanen van schijnvliegveld “De Kiek” mooi te zien waren en ook de bomkraters en de raatakkers / Celtic Fields uit de late brons- en ijzertijd.

Clemens Crombach

= Kerstviering 18 december 2018 =

De kerstviering vond weer plaats in de Annetje van Puijenbroekkapel van het CC Jan van Besouw. De bezoekers werden dit jaar ontvangen met pianomuziek en zang ten gehore gebracht door *Lars Zebregs*. Het was een fraai begin van een zeer geslaagde avond. Na de inleidende muziek nam Jan van Eijck ons in zijn kerstverhaal mee naar de kerstnacht van 1914 en vertelde hoe op een aantal plaatsen in de loopgraven Duitse en Geallieerde militairen gezamenlijk kerstliederen zongen en voorwerpen uitwisselden; er ontstond een spontane wapenstilstand die zelfs enkele dagen duurde.

Na de kerstvertelling was het de beurt aan *Mireille Vaessen* en haar echtgenoot die ons met hun voor-

stelling “Truken van de Foor” een muzikale levensloop gaven van Edith Piaf. Door de bevlogen presentatie van Mireille, de evenwichtige afwisseling van vertellingen en zang en de gevarieerde begeleiding van multi-instrumentalist Sam Pasternak was het optreden een boeiend schouwspel.

Het aantal bezoekers dit jaar was gelijk aan vorig jaar: 98 personen. Dit aantal blijft de laatste jaren nagenoeg hetzelfde.

In de pauze konden de bezoekers genieten van koffie met banketstaaf en na afloop was er weer een gezellig samenzijn met Glühwein en kerststol..

= Driekoningen zingen 2019 =

met fraai uitgedoste koningen

Op zondag 6 januari jl. vond opnieuw de viering van Driekoningen in Goirle plaats, georganiseerd door Heemkundekring *De Vyer Heertganghen*. Vanaf 16.30 uur speelde Accordeonorkest *Fortissimo* stemmige kerstliederen en Driekoningen liederen bij de kerstboom in de foyer van CC. Jan van Besouw. Intussen kwamen verschillende groepen kinderen zich inschrijven voor het Driekoningen zingen. Er meldden zich 6 groepen kinderen aan. Helaas iets minder groepen dan vorig jaar.

Lampionnoptocht

Rond de klok van 17.00 uur begon de lampionnoptocht van kinderen en volwassenen rond te trekken. De stoet trok in een lange sliert naar de kerststal op het Kloosterplein, waar Driekoningen liederen werden gezongen.

Daarna stak de optocht de Tilburgseweg over en trok verder door De Tuin, Tilburgseweg, Dwarsstraat, Koudepad en via de Fraterstuin terug naar CC Jan van Besouw. Daar aangekomen werd heerlijke warme chocolademelk geschonken en werden eierkoeken uitgedeeld.

Zingen voor de jury

In de foyer, goed gevuld met ouders, opa's en oma's en andere belangstellenden, was het een gezellige drukte en er heerste een leuke sfeer. De kinderen zongen bij de kerststal enthousiast hun repertoire van Driekoningen liederen. Dit onder de bezielende presentatie van Heemvoorzitter Jan van Eijck. Drie meiden van jongerencentrum

Mainframe en een lid van de Heemkundekring vormden de jury, voorgezeten door juryvoorzitter Joseph Wijdemans. De jury bepaalde de winnaars van de 1e, 2e en 3e prijs.

Tijdens het juryoverleg vertelde Ted Deliën een mooi verhaal over het verdwaalde schaapje, waar de kinderen vol aandacht naar luisterden. Winnaar van de 1e prijs is Casper Kolen geworden. De 2e prijs is gegaan naar de kinderen Simons. De 3e prijs werd gewonnen door kindergroep Biezen. Burgemeester Mark van Stappershoef onderstreepte in enkele woorden het belang van de traditie van Driekoningen vieren en Driekoningen zingen en reikte daarna aan elk van de drie winnaars een beker uit. Zij mochten daarnaast nog kiezen uit gezelschapsspellen, grote puzzels en andere prijzen. Ook alle andere kinderen die gezongen hadden, mochten een prijs uitzoeken. De twee kinderen die een boon in hun eierkoek hadden, konden eveneens een prijs uitkiezen.

Mooie traditie

De viering van Driekoningen en het Driekoningen zingen is een traditie die gelukkig nog steeds leeft en waard is om nog lang te koesteren. De Heemkundige Kring blijft zich dan ook voor dit jaarlijkse evenement inzetten om op deze wijze een mooie traditie in ere te houden.

Mathieu van den Tillaart

= Heemberichtjes =

Mast schutsboom vervangen

De schutsboom, waar het heemerf zijn naam aan ontleent, was aan een opknapbeurt toe. Bij nadere inspectie bleek dat het hout van de mast dusdanig was aangetast dat repareren geen optie meer was. Inmiddels is een nieuwe mastboom in de verf gezet en na wat aanpassingen staat de schutsboom weer fier overeind.

Bezorgteam voor ons tijdschrift Rond de Schutsboom weer op sterkte

Naar aanleiding van de oproep voor vrijwilligers voor het rondbrengen van de Schutsboom hebben zich vier nieuwe mensen aangemeld. Hiermee is de groep van bezorgers gegroeid tot 8 personen en is het werk goed te verdelen in behapbare porties. De nieuwe Schutsboom kan inmiddels bij iedereen weer op de deurmat liggen.

Voorjaarsevenement

Op 6 april 2019 waren we weer getuige van een drukbezocht voorjaarsevenement op heemerf De Schutsboom georganiseerd door Biodiversiteitsteam, Groei en Bloei en de Heemkundekring.

De bezoekers konden zaden en planten ruilen en informatie krijgen over de naturentuin Goirle, over de imker en over Gôolse Geheimen. Daarnaast was Groener Goirle aanwezig met o.a. de actie Regenton en kon men bij 't Winkeltje Thebe Elisabeth insectenhôtels en andere tuinaccessoires kopen.

Monumentenwacht

Half april is de monumentenwacht langs geweest voor de tweejaarlijkse inspectie van de gebouwen op het heem-erf. Op basis van het rapport worden de onderhoudswerkzaamheden voor de komende tijd gepland. Belangrijke aandachtspunten zijn het dak van hoofdgebouw en pleehuis en het klimaat (te vochtig) in het museum.

= Tentoonstelling Goirle 75 jaar bevrijd =

Dit najaar is het 75 jaar geleden dat Goirle bevrijd werd na vier jaar bezetting. Van 5 tot 29 oktober 1944 lag Goirle in de frontlijn, vier weken die in de gedachten van oudere Goirlenaren gegrift staan. In die weken schreven vele mensen hun bevindingen en herinneringen op in dagboekjes, in schriften of op losse blaadjes. Ook zijn er vast nog wel mensen die voorwerpen uit deze periode in huis hebben. Om zoveel mogelijk van dit materiaal in onze tentoonstelling mee te kunnen nemen, hebben we via Goirlles Belang al een oproep gedaan om materiaal aan te leveren. Ook langs deze weg willen we de Goirlenaren vragen verhalen, foto's en voorwerpen met ons te delen zodat we met de tentoonstelling echt een beeld van Goirle uit die periode kunnen geven.

= Nieuwe titels bibliotheek =

Door een aantal leden is opruiming gehouden in hun boekenkast. Dit heeft ons de volgende titels gebracht:

- Waar blijft de tijd. Leesboek voor kinderen groep 5-6-7-8. Maarten Brock
- Riel tussen 1950 en 1960. Ton van Gool.

= Schenkingen =

In de afgelopen periode kregen we weer verschillende schenkingen. We noemen hier:

- Soldatenkist uit 1e wereldoorlog van Cees Kolenberg (G. de Volder).
- Tijdschrift "Rooms Leven", vele jaargangen waardoor het geheel volledig werd. (J. Vekemans).
- Diverse fotoalbums (J. Brock).
- Duitse munitiekist uit 1940 (Th. Broeksteeg).
- Verzameling bidprentjes (J. Brock).
- Zaken van familie van den Hout-Snels van café Mozes in de Bergstraat.
- Twee stolpen met heiligenbeelden. (Fam Vingerhoets, Riel).
- Enkele boekjes (Fam. Vingerhoets, Riel).
- Boekje over Brabant voor Engelse militairen in 1945.
- Kledingkist uit 1945 (F. van Dongen).
- Oorlogsdagboek en asbak uit granaathuls en nog enkele oorlogspapieren (Fam. de Rooij).

= Agenda =

23 april 2019: Excursie Museum Zusters van Liefde van Onze Lieve Vrouw Moeder van Barmhartigheid;
23 mei 2019: Excursie naar *Marie van de Middelhaai* in Vlijmen;
Juni 2019: Grote heemreis naar Haarlem;
22 en 23 Aug 2019: Brabantse Heemdagen georganiseerd door heemkundekring Bergen op Zoom;
Oktober 2019: Tentoonstelling Goirle 75 jaar bevrijd op heem-erf De Schutsboom.

- Ω -